

Redengevende omschrijving

Akkerweg 5 te Vorstenbosch

gemeente Bernheze

Martijn de Jong, MA

Objectgegevens

Adres : Akkerweg 5
Postcode : 5476 VT
Plaats : Vorstenbosch
Gemeente : Bernheze

Algemene gegevens

Oorspronkelijke functie : boerderij
Huidige functie : stal/schuur
Bouwjaar : onbekend
Bezoekdatum : 5 december 2017
Redactie : M. van de Looi

Monumentenhuis Brabant B.V.
Markt 9
4931 BR Geertruidenberg
www.monumentenhuisbrabant.nl
T. 0162-511833
E. info@monumentenhuisbrabant.nl

Monumentenhuis Brabant B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Beschrijving

Situering, geschiedenis en hoofdvorm

Ten noordoosten van de huidige kern Vorstenbosch loopt de Akkerweg die de straten Heuvel en Rietdijk met elkaar verbindt. Akkerweg 5 is gesitueerd ten zuiden van de Akkerweg met de nokas evenwijdig aan de straat. De Akkerweg vormde van oudsher de verbinding met de hogere delen van de dekzandrug. Het aanzicht van de huidige boerderij is grotendeels het resultaat van wijzigingen in de tweede helft van de twintigste eeuw.

Op het Kadastraal Minuutplan 1811-1832 komt op het perceel reeds bebouwing voor, echter in de vorm van twee bouwvolumes. Het grootste volume heeft nr. 195 en het kleinere 195b. In de aanwijzende tafel wordt nr. 195 aangeduid als 'huis en erf' en nr. 195b als 'huis'.

De boerderij is, mogelijk al in de achttiende eeuw, gebouwd als kortgevelboerderij, waarschijnlijk met aangebouwde kamerwoning. De twee bouwvolumes op het Kadastraal Minuutplan bestaan uit een vrijstaand kleiner en groter volume. Het volume op perceelnummer 195 komt overeen met de locatie van de huidige boerderij.

De boerderij werd in 1851 opgekocht door de kasteelheren van Kasteel Heeswijk en vervolgens als pachthoef(je) verhuurd.¹ Het werd in 1963 verkocht, waarna de wijzigingen zijn aangebracht die het huidige uiterlijk grotendeels bepalen.

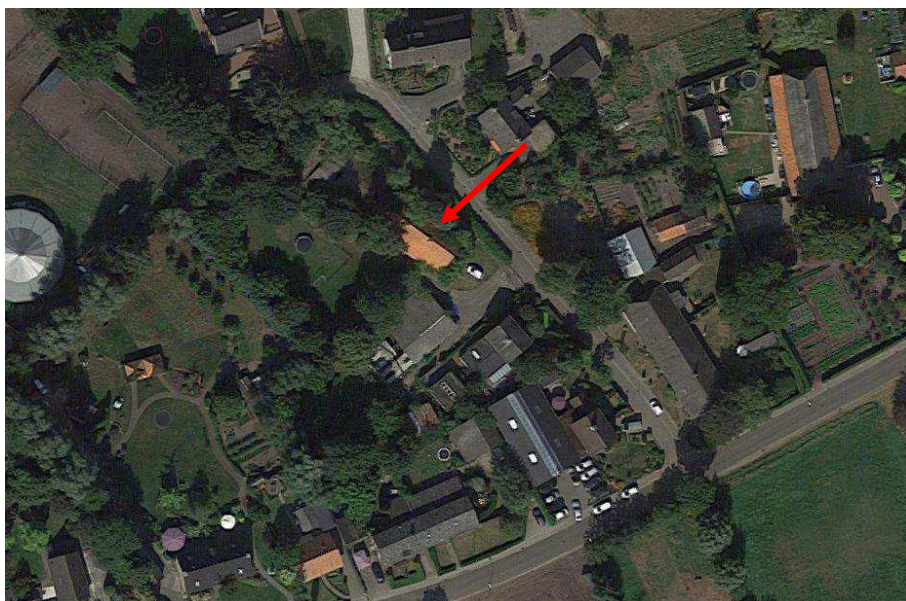
In 1966 werd een nieuw woonhuis naast de boerderij gebouwd, waarna de boerderij volledig als stal/schuur in gebruik werd genomen.²

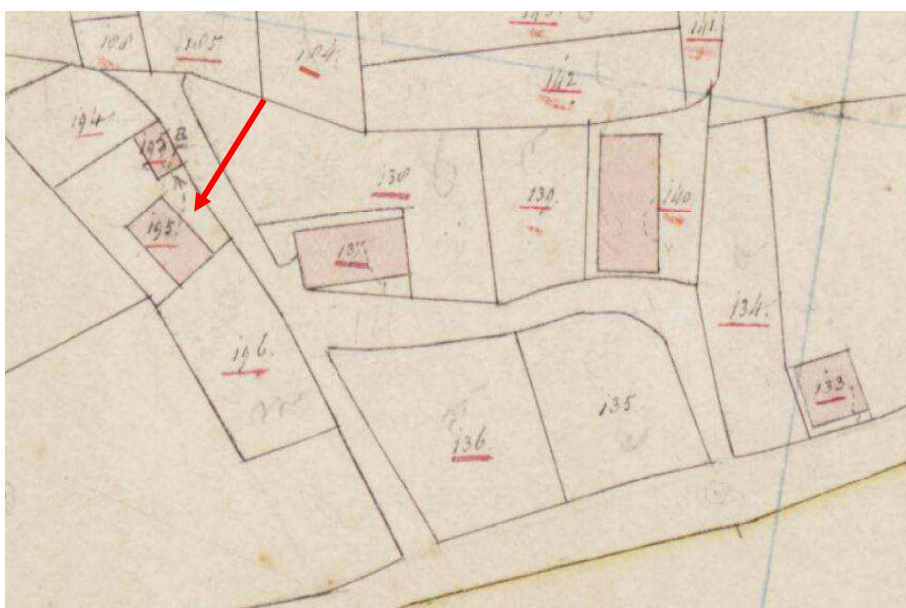
Luchtfoto van Vorstenbosch en omgeving. De rode pijl markeert de locatie van de vm. boerderij Akkerweg 5. Bron: Google Maps.

¹ R. de Visser en F. de Visser, ZIEHIER! Wij verkopen 77 kasteelhoeven, p. 103.

² < www.bhic.nl/bouwvergunningen > J.A. van der Ven, Akkerweg 5, Vorstenbosch, Nistelrode: bouwen woonhuis, 01-06-1966, nr. 19670006

Uitsnede van dezelfde luchtfoto. De rode pijl markeert de locatie van de vm. boerderij Akkerweg 5. Bron: Google Maps.

Het kadastraal Minuutplan van 1811-1832 laat al bebouwing zien op het perceel. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Topografische kaart, 1960. De zwarte pijl markeert de locatie van de boerderij. Bron: www.topotijdreis.nl.

De boerderij heeft een rechthoekige plattegrond. De gevels zijn opgetrokken in schoon metselwerk in verschillende metselverbanden. Het nog aanwezige oorspronkelijke metselwerk is in kruisverband, jonger metselwerk in halfsteensverband. De boerderij heeft een zadeldak met wolfseind gedekt met rode muldenpannen. De kap is, vermoedelijk in de jaren '60, verhoogd en vernieuwd.

De boerderij verkeert in een slechte bouwkundige staat. De langsgevel aan straatzijde is gedeeltelijk ingestort. Het dak is deels ingestort, waardoor de elementen vrij spel hebben. Dit heeft ook binnen tot schade geleid.

Oude afbeelding, z.j. Een mogelijk oude afbeelding van Akkerweg 5. Bron: ZIEHIER! Wij verkopen 77 kasteelhoeven

Voorgevel

Met de voorgevel wordt in deze beschrijving de gevel bedoeld die naar de Akkerweg gericht is. De gevel is deels ingestort en grotendeels aan het zicht onttrokken door dekzeil of begroeiing. De gevel is opgetrokken in schoon metselwerk in halfsteensverband en dateert uit de tweede helft van de twintigste eeuw.

Het meest linkse deel van de gevel is erg slecht en gedeeltelijk ingestort. Aan dit deel hangt nog half bevestigd een getoogd betonnen 6-ruits stalraam en een houten, opgeklampte loopdeur. Rechts daarvan een 6-ruits betonnen stalraam onder rollaag. Vervolgens is een groot deel van de gevel afgedekt met zeil. Verderop in de gevel is onder het zeil een deel van een houten loopdeur zichtbaar met rechts daarvan een getoogd, 6-ruits betonnen stalraam onder rollaag en onder het raam een ventilatiegleuf.

Het ingestorte deel van de voorgevel

Een groot deel van de gevel is niet zichtbaar door begroeiing en afdekking met zeil

Door de begroeiing en afdekking heen is nog een loopdeur en stalraam zichtbaar

Linkerzijgevel

De gevel is geheel vernieuwd in de tweede helft van de twintigste eeuw en opgetrokken in schoonmetselwerk in halfsteensverband. Op de begane grond drie getoogde, 6-ruits betonnen stalvensters onder rollaag. Boven het middelste venster een houten hooiluik onder rollaag.

Linkerzijgevel

Rechterzijgevel

De rechterzijgevel was tijdens het bezoek niet direct toegankelijk en slechts gedeeltelijk zichtbaar vanwege een ingestort bijgebouw, pal naast het object. De ophoging van het dak tekent zich duidelijk af in het metselwerk. De oorspronkelijke lagere gevel heeft vlechtingen ter hoogte van de vroegere dakrand. De oudste delen zijn opgetrokken in kruisverband. Uit de (dichtgezette) gevelopeningen is op te maken dat dit de oorspronkelijke voorgevel was van het woonhuis. Uiterst links heeft waarschijnlijk een raam gezeten, mogelijk zoals op de oude afbeelding is afgebeeld. Er bevindt zich een langgerekte verticale gevelopening die in twee fases is dichtgezet. Vermoedelijk bevond zich daar eerst een relatief klein venster, wat hoger in de gevel. Dit is later vervangen door een groter venster dat lager werd geplaatst, waarop het bovenste deel werd dichtgemetseld en een nieuwe rollaag werd aangebracht boven het nieuwe venster.

Rechts daarvan heeft zich de voordeur bevonden. De sparing is nog zichtbaar en dichtgezet. Het is niet duidelijk of het huidige 4-ruits venster hetzelfde moment is geplaatst of na de initiële dichtzetting van de deuropening. Rechtsboven van de voormalige deuropening bevindt zich een houten kozijn met vermoedelijk het restant van een houten luik. Het bevindt zich niet onder een rollaag en het metselwerk langs de kozijnstijlen indiceert dat de opening een keer is vergroot. Rechts daarvan op dezelfde hoogte nog een sparing, waarbij een houten kozijnstijl is hergebruikt als latei. Daarboven is het nieuwere metselwerk goed te onderscheiden van het oudere metselwerk.

Ten rechterzijde van deze sparing bevindt zich een muuranker en op de begane grond een sparing, deels dichtgemetseld, deels met de resten van een houten luik. Rechts daarvan lijken sporen zichtbaar van een afgekapte muur, die haaks op de gevel heeft gestaan. Het geveldeel rechts daarvan is gepleisterd en bevat vermoedelijk een dichtgezette deuropening. Dit staft het vermoeden van een vroegere aangebouwde kamerwoning.

Vlechtingen markeren de oorspronkelijke hoogte van het dak

Links: Gevelopening uiterst rechts in de gevel. Rechts: oude deuropening, deels dichtgemetseld en met venster bezet.

Sparing met kozijn onder de dakrand

*Gedeelte van de sparing rechts in de gevel,
onder de dakrand met hergebruikt kozijnstijl*

*Sporen van een afgebikte muur, gepleisterd
muurvlak en deuropening*

Achtergevel

De achtergevel bestaat uit twee soorten metselwerk. Grofweg de onderste 22 lagen bestaan uit het oorspronkelijke metselwerk in kruisverband. Met de verhoging van het dak is eveneens de gevel verhoogd. Het jongere metselwerk is opgetrokken in halfsteensverband. De gevel wordt beëindigd door een uitkragende koppenlaag. De gevel bevat in totaal zes rechthoekige 6-ruits stalvensters van beton, allen onder rollaag.

De gevelindeling v.l.n.r. bevat een stalvenster, een houten varkensdeurtje (ingezaagd en zonder rollaag), een stalvenster, een sparing onder rollaag met het restant van een houten loopdeur, twee stalvensters, een houten opgeklampte loopdeur onder rollaag, een stalvenster, nog een houten opgeklampte loopdeur onder rollaag, een stalvenster en een houten opgeklampte loopdeur. Uiterst rechts in de gevel is een verticaal bouwspoor zichtbaar. Het nieuwe metselwerk van de linker kopgevel is deels doorgetrokken in deze gevel. Vier muurankers markeren de gebinten.

De achtergevel

Linkerdeel van de achtergevel. De verhoging van de gevel tekent zich duidelijk af in het metselwerk.

Verticale naad in het metselwerk rechts in de achtergevel.

Interieur

Het interieur was tijdens het bezoek moeilijk begaanbaar en zichtbaar, vanwege de ingestorte delen van het dak en de verdiepingsvloer. Het voormalige woongedeelte is van binnen nog nauwelijks als zodanig herkenbaar. Waar de voorkamers zich moeten hebben bevonden, bevindt zich nu een varkensstal. In de voorgevel (straatzijde) bevindt zich ter hoogte van deze ruimte nog een getoogd 6-ruits stalvenster dat vanaf de buitenkant niet zichtbaar is. De binnenmuur die de varkensstal afscheidt van de ruimte daarachter is mogelijk de oude brandmuur. Deze muur is grotendeels gepleisterd, net als de binnenzijde van de buitenmuren in deze ruimte en heeft op verschillende plekken nog een lichtblauwe kleur, zogenaamd vliegenblauw (omdat het de vliegen zou weren). Bij binnenkomst is de ruimte aan de rechterzijde echter in twee delen verdeeld door mogelijk een oude gepleisterde binnenmuur.

Voormalige voorkamer(s)

Voormalige voorkamer(s) met gedeeltelijk ankerbalkgebint

*Paneeldeur in vm. woonhuis-
gedeelte*

Gelijk rechts van de deur staat nu een voerbak. Daarachter bevindt zich een kleine ruimte, die nu toegankelijk is via een deur aan de andere zijde van de vermoedelijke brandmuur.

De binnenmuur bestrijkt de gehele breedte van de boerderij en heeft in het midden een paneeldeur die toegang biedt tot de huidige varkensstal. Ter hoogte van de binnenmuur is het gebint nog deels aanwezig, bestaande uit twee stijlen en de ankerbalk. Aan de andere zijde van de binnenmuur bevindt zich, rechts van de paneeldeur, een betonnen spoelbak. De muur is aan deze zijde wit gepleisterd met een grijze plint. Verderop tegen de muur een uitbouw met paneeldeur die toegang biedt tot de ruimte die achter de voerbak in de varkensstal uitkomt. De wanden van deze ruimte zijn deels wit gepleisterd en deels met cementpleister afgewerkt.

*Zicht op kleine ruimte achter
voerbak*

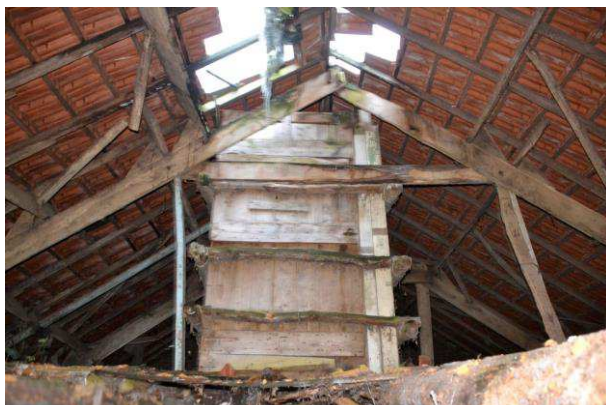
Blik in de kleine ruimte achter de voerbak

In het bedrijfsgedeelte van de voormalige boerderij bevinden zich nog twee ankerbalkgebinten. In de voormalige voorstal een gebint bestaande uit twee stijlen en een ankerbalk. In dit deel is een gedeeltelijke verdiepingsvloer op een rondhouten balklaag zichtbaar. In het achterste deel is een gebintstijl met korbeel in een tussenmuur opgenomen. De ankerbalk wordt gedragen door de tussenmuur. De overige verdiepingsvloeren zijn later aangebracht en hebben balklagen van rechtgezaagde balken. In dit deel zijn aan de binnenzijde daarnaast delen van oud metselwerk zichtbaar. In de kap van de boerderij staan twee houten constructies ten behoeve van het varkensvoer (bevinden zich boven de voerbakken). De gebinten zijn aan de zijkanten verlengd bij het verhogen van het dak.

In het achterste deel van de stal een jongere verdiepingsvloer uit de jaren '60, waarbij oud hout is hergebruikt als liggers om de balklaag te dragen.

Ankerbalkgebint in de voorstal

Zicht in de kap met storkoker

Gebintstijl met korbeel

Hergebruikt hout

*Oud en nieuw metselwerk achterin de vm.
boerderij*

Waardering

Cultuurhistorische waarden

Het object is van cultuurhistorische waarde als relict van het eigendom behorende tot kasteel Heeswijk. Het is daarnaast van enige waarde als uitdrukking van de sociaaleconomische en agrarische ontwikkeling van het buitengebied Vorstenbosch in de negentiende en twintigste eeuw.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

De bewaard gebleven delen van de gebintconstructie zijn van beperkte architectuurhistorische waarde.

Situationele en ensemblewaarden

De boerderij is van waarde als onderdeel van de historische bebouwing aan de Akkerweg. De boerderij is op dit moment niet van beeldbepalende waarde voor de directe omgeving, vanwege de beperkte zichtbaarheid en slechte bouwkundige toestand.

Gaafheid en herkenbaarheid

Het object is niet van belang vanwege gaafheid en slechts beperkt vanwege herkenbaarheid. Het onderscheid tussen woon- en bedrijfsgedeelte is slechts beperkt zichtbaar aan de kopgevel van het woongedeelte. Het object heeft eerder het uiterlijk van een grote schuur dan van een voormalige boerderij. De herkenbaarheid beperkt zich tot hoofdvorm en massa. In het interieur is het onderscheid nog enigszins herkenbaar door aanwezigheid van enkele gebinten en enkele binnenmuren en gekleurde pleisterafwerking in het voormalige woongedeelte.

Zeldzaamheid

Er zijn in de directe omgeving nauwelijks van deze pachtboerderijen bewaard gebleven. Ze zijn of verdwenen of herbouwd op de bestaande voetprint. Vanwege de oorspronkelijke ouderdom in combinatie met de geschiedenis is sprake van relatieve zeldzaamheid.